

Protocol voor ambtsdragers in situaties van rouw en verdriet

Met het oog op kinderen en jongeren met rouw of verdriet

Inleiding

Op verschillende manieren kunnen kinderen en jongeren geconfronteerd worden met rouw en verdriet. Rouw om het overlijden van een familielid (denk aan een (groot)vader of (groot)moeder, broer(tje) of zus(je) etc.), een gemeentelid (de vader of zus van ...), of klasgenoot.

In situaties van rouw en verdriet staat het leven stil voor een kind of jongere (voor ouderen net zo goed, maar we richten ons in dit protocol op de jeugd). In zo'n situatie komt de vraag boven wat er nu van u als ambtsdrager wordt verwacht en waar op moet worden gelet. Vanaf het horen van het eerste bericht, tot de – al dan niet uitgestelde – verwerking van het gebeurde. Dit protocol wil een handvat bieden om u te helpen de juiste stappen te nemen met betrekking tot het proces van zorg en medeleven.

Dit protocol staat niet op zichzelf, maar is in situaties van rouw een hulpmiddel om procesmatig de juiste stappen te nemen. Hoe u inhoudelijk het beste pastorale zorg kan verlenen aan kinderen en jongeren is beschreven in handreikingen en toerusting die aanvullend aangeboden wordt over dit thema: [Pastoraat aan rouwende jongeren](#) – een handreiking en [Pastoraat aan rouwende kinderen](#) – een handreiking.

stap

1

Eerste reactie

- A. Iedereen is anders, iedere situatie is uniek. Situaties van rouw vragen altijd om zorg op maat. Wanneer een situatie van rouw u ter ore komt, is het van belang om u af te vragen: wat kan ik aan op dit moment? Welke zorg kan ik bieden?
- B. Bid bewust om kracht en wijsheid voor de moeilijke taak waar u onverwacht voor staat.

stap

2

Feiten checken

- A. Als het bericht niet rechtstreeks van de ouders, een arts of de politie komt, moet eerst gecontroleerd worden of de berichtgeving juist is. Via de sociale media en het mondelinge circuit ontstaat gemakkelijk vervorming of ruis. Daarom moeten de feiten gecontroleerd worden, voordat ze verder worden verteld.
- Wie is er overleden?
  - Wat is er precies gebeurd?
  - Waar is het gebeurd?
  - Hoe is het gebeurd?
- B. In geval van een ziekenhuisopname in kritieke toestand gaat het om de volgende vragen:
- Wie is er ziek of gewond?
  - Wat is er precies gebeurd?
  - Waar is het gebeurd?
  - Hoe is de situatie nu?

- Maak zo mogelijk altijd notities van zulke gesprekken, zodat je geen oorzaak van ruis kan zijn en je de juiste informatie verspreid.

'Professioneel' contact

- A. Als iemand gestorven is, kan het zijn dat u als ambtsdrager gevraagd wordt het slechte nieuws aan de familie bekend te maken. Van belang in zo'n geval is dat u:
- direct het slechte nieuws meedeelt, zonder al te veel omhaal van woorden, uiteraard met gepaste toon en medeleven;
  - nauwkeurig deelt wat u te horen hebt gekregen van directe nabestaanden als daar naar gevraagd wordt;
  - voorbereid bent op heftige emoties. Mensen kunnen verslagen zijn en de boodschap in eerste instantie niet geloven. Mensen kunnen ook emotioneel heftig reageren. Laat weten met wie contact gezocht kan worden voor vragen over de situatie.
- B. Zoek contact met predikant en medeambtsdragers om af te stemmen wie de pastorale zorg in deze situatie zal verlenen. Bij erg ingrijpende gebeurtenissen is het altijd wijs om met twee mensen deze taak op te pakken. Ieder heeft z'n karakter en manier van omgaan met heftige emoties. Juist diversiteit in het verlenen van ambtelijke zorg kan ook helpend zijn om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de gemeenteleden met rouw en verdriet.
- Besprek tijdens een contactmoment met medeambtsdragers ook welke personen allemaal direct betrokken zijn bij het verdriet dat gekomen is.
- Zijn er kinderen, tieners of jongeren bij betrokken? En zo ja, in welke leeftijd?
  - Zijn er anders begaafde mensen bij betrokken?
  - Hoe ziet de gezinssamenstelling (huishouding) eruit en wat vraagt dit aan pastorale zorg en begeleiding?
  - Welke rol heeft de betreffende (zieke of overleden) persoon in de gemeente (gehad) en welke rol hebben nabestaanden in de gemeente? Wat betekent dit voor de pastorale zorg?
- C. Wanneer u van de familie te horen hebt gekregen dat iemand gestorven is, kan op de wijze waarop u het gewend bent, de pastorale begeleiding rondom de begrafenis gegeven worden.
- D. Wanneer het gaat om een gemeentelid dat gestorven is en dat actief betrokken was bij het kinder- of jeugdwerk of deel uitmaakte van de jeugd, is het van belang om de volgende aspecten met mede-ambtsdrager(s) en betrokken leidinggevenden te bespreken:
- Overleg over wel/niet doorgaan van komende club of verenigingsactiviteit(en).
  - Hoe eventueel een samenzijn te organiseren voor de kinderen of jongelui, waarin plaats is voor het delen van herinneringen en verdriet. Houd rekening met de mogelijkheden binnen of buiten het 'winterseizoen'.
  - Vraag of er behoefte is aan uw aanwezigheid. Wanneer de leiding zelf met meerdere personen aanwezig kan zijn, is dat wellicht niet nodig. Maar al zou u er alleen maar zijn, dan kan dat al een mooi signaal zijn voor later tijd, waarin u bereikbaar bent voor vragen.
  - Spreek vervolcontact af. Op korte termijn voor nadere afstemming van activiteiten. Voor de lange(re) termijn om te informeren hoe het op de club of vereniging gaat met de lege stoel, of met een bepaald kind of een jongere met een lege plek in zijn/haar hart.
- E. Leg contact met de basisschool of (de locatie van) de voortgezette school waar een kind of jongere naar toe ging of naartoe gaat, in geval van overlijden van een naast familielid. Stel ouders vooraf hiervan

op de hoogte.

- Vraag aan een directeur, leerkracht of mentor welke zorg de school biedt.
- Vraag of er aandachtspunten zijn die u als ambtsdrager kunt meenemen. Bijvoorbeeld met het oog op het welzijn van een kind of jongere uit de gemeente.
- Met het oog op de begrafenis kunt u vragen of het contact hierover met de familie goed verloopt. Misschien kunt u in het algemeen wat aanvullende informatie geven over de rouwdienst en begrafenis. Regel uiteraard geen dingen buiten medeweten van de familie om.
- Spreek vervolcontact af.

D. Contact met hulpverleningsinstantie(s).

- Denk aan Slachtofferhulp in geval van traumatische gebeurtenissen. Hetzij om cliënt en hulpverlener bij elkaar te brengen, hetzij om advies te vragen.
- Op termijn kan contact met GGZ ook wenselijk zijn. Dit in geval u merkt dat rouw niet (goed) verwerkt wordt. In geval dat er een hulpverleningstraject is gestart, kan gevraagd worden welke pastorale zorg op het moment passend is.

In het algemeen geldt dat contact met leiding, school en hulpverlening erg op prijs wordt gesteld. Al is het maar om te vragen hoe het met iemand gaat en wat u als ambtsdrager misschien kan betekenen.

Persoonlijk contact met kind(eren) of jongere(n)

Bij het persoonlijk verlenen van pastorale zorg kunnen we in plaats van het nemen van een stap, beter spreken over het samen afleggen van een weg. De eerste stap zet u misschien vandaag...

Omgaan met rouw en verdriet is een weg, vaak een heel lange weg die niet in tijd is uit te drukken. Wanneer u als ambtsdrager pastorale zorg wilt verlenen aan kinderen en jongeren is dit besef van belang. Het gaat niet om eenmalig contact, maar om het samen oplopen in een moeilijke tijd. Op welke manier u vorm kunt geven aan pastorale zorg voor [kinderen](#) en [jongeren](#) is verder uitgewerkt in documenten die inhoudelijke toerusting bieden over deze thematiek. Denk daarbij aan onder andere de volgende elementen:

- A. inzicht in de ontwikkeling van kinderen en jongeren in het algemeen;
- B. kennis van rouwen en het rouwproces;
- C. uitingsvormen van rouw in verschillende leeftijdscategorieën;
- D. gespreksvormen die voor openheid kunnen zorgen;
- E. behoeften van rouwende kinderen en jongeren;
- F. etc.

Voor u persoonlijk, en eventueel in overleg met medeambtsdragers, is het goed om over de volgende punten na te denken:

- A. Wat is het kader van de pastorale zorg die u kunt verlenen (zodanig, dat u het over langere periode vol kunt houden. Denk aan frequentie, duur en inhoud van het contact en de hoeveelheid personen die zorg nodig hebben)?
- B. In geval van pastorale zorg voor kinderen, tieners en jongeren, die op een geheel eigen manier met het verwerken van rouw en verdriet omgaan is het ook goed om u af te vragen of u hiervoor de juiste persoon bent. Afhankelijk van hoe uw natuurlijke omgang met deze doelgroepen is, is het zeker verantwoord om een gemeentelid (m/v) met pedagogische kennis te vragen om deze taak (deels) van u over te nemen. Uiteraard altijd in overleg met ouders.